

Blok P i nybygget optimisme og udhulet forfald. Og i undergangen med den uheldige gravkøber.

FOTOS: RIKKE DIEMER, TEGNINGSARKIVET, NUUK, JØRGEN CHEMNITZ OG ARQUALUARTÅ ROSING

Udstilling. Blok P i Nuuk var kongerigetets længste boligblok. En procent af Grønlands befolkning boede i bygningen. Opført i 1966 som modernistisk velfærdsmaskine, men aflivet som slum sidste år.

231 meter historie

AF MARIANNE KROGH ANDERSEN

Blok P var som én stor familie. En kæmpe børnehave. De fleste familier havde syv-otte børn. Børnene legede krig – 1. sal mod 5. På et tidspunkt droppede folk navnene. Boede man i lejlighed 117, blev man kaldt 117. Så stærkt identificerede beboerne i Blok P sig med den kæmpe knyttne af beton, som blev placeret lige midt i Nuuk mellem små røde, grønne, blå og gule træhuse i 1966.

»Vandet var rindende. Det havde vi aldrig oplevet før – kun på skolen. Drengene i min familie legede svømmehal i vores ny badeværelse,« husker en af husets første beboere, Martha Abelsen, der som barn også var betaget af dørløkkene. Sådan nogle sjove tingester var der ikke i de små træhuse, som de fleste familier kom fra, før de flyttede ind i kongerigetets længste boligblok, den 231 meter lange Blok P i fem etager.

Da bygningen stod færdig midt i 1960'erne, skrev *Politiken* forundret og med en lille undertone af forargelse, at »nu bor grønlænderne bedre end danskerne«.

I de første år løb familierne ud og ind hos hinanden. De læste ikke dørene. 46 år senere var Blok P ved at falde sammen i slum, social armød og elendig vedligeholdelse. Sidste år blev den gigantiske boligblok, som kunne rumme over 500 mennesker – eller en procent af Grønlands befolkning – rituelt slaget. Det mest håndgribelige symbol på G60-centralismen blev piller fra hinanden og fik dødsstødet af Frede Boje fra Kingo Karlsen Nedbrydning.

Selvom Blok P efterhånden var ved at gå til i skimmelvamp, bygningen stank af pis, og armeringsjernstak ræverødte ud gennem den halvt smuldrede beton, så havde der trods alt boet langt over 1000 familier gennem mere end fire årtier i den store bygning. Næsten hver eneste familie i Grønland – og ikke så få danskere – har en eller anden tilknytning til den forkætrede boligblok.

Derfor var det med blanke øjne, at mange i Nuuk sidste efterår så på, mens køkkener, badeværelser, sovekamre og stuer blev piller fra hinanden. Snart lignede Blok P noget fra Grosnøj. Det var trods alt ikke en krigsskueplads, men en bygning fuld af minder. Derfor fik den lokale billedkunstner Rikke Diemer den idé at lave en dokumentarfilm til erindring om livet i Blok P.

Hun stillede også et webcam op, som dag for dag dokumenterede nedrivningen. Og sammen med en gruppe fra byen arrangerede hun en udstilling om Blok P i Nuuks flotte kulturhus Katuaq. Det blev et tilbudsstykke. Folk, som ellers aldrig satte deres ben på en fernisering, strømmede til kaffemik i Katuaq for at mindes, grine og græde over den nu hedengangne betonklods. Filmen om Blok P blev siden vist ved Arkitektur-Biennalen i Venedig sidste år. Den vandt nu videre sammen med udstillingen til Nordatlantens Brygge i København.

»Blok P afspejler historien, udvikling og afvikling. Det er både gået fantastisk godt og fantastisk elendigt,« siger Rikke Diemer.

Boligblokken blev rejst nogenlunde sideløbende med Høje Gladsaxe, Brøndby Strand og lignende modernistiske betonbyggerier. Inspirationen kom fra le Corbusier. Materialerne var tidens bedste. Udgangspunktet var idealistisk. Det moderne menneske skulle have praktiske, funktionelle omgivelser, lys og plads.

Tusindvis af danske håndværkere strømmede til Grønland i slipstrømmen på G60 og de store planer om at centralisere og modernisere de 98 procent af det danske rige, som efter grundlovsændringen i 1953 var blevet til et amt; og dermed ligestillet med resten af velfærdsdanmark. Men boligmassigt haldede Grønland langt bagefter. Folk hentede vand ved en pumpe. Der var lokum og kakkelovn i de fleste huse. Mange familier havde bare et enkelt rum til store familier med syv-otte børn.

Så da Blok P som en anden ufo dumpede ned midt i lilleputbyen Nuuk, var der rift om de moderne lejligheder. Et brutalt byggeri set med eftertidens øjne. Men den lifligste modernisme for dem, der var vant til at slæbe kul og vand i tunge dunke.

FRA det yderste, yderste nord, Qaanaq (Thule), kom fangerfamilien Henson til Blok P. De var vant til at skyde sæler, fange narhval fra kajak og spise spæksyltede søkonger. Men de var stærkt forhippede på at flytte ind i det moderne vidunder, og den gamle bedstefar flyttede med. Hans afroamerikanske far rejste med Robert Peary til Nordpolen og på fem andre ekspeditioner.

»Vores børn var så glade for at bo i Blok P,« husker Cecilie Henson, som blev boende i mange år i boligblokken.

»Vinteraftener var alle de mange lys i Blok P så smukke,« mindes John Peter Petrusen. »Der var

dejligt i de første år, men så blev børn og unge utrygge. De begyndte at lave hærværk og graffiti og smadre ruder.

Susie Kristiansen husker, hvordan de fleste mødre var hjemmegående i 1960'erne. Børnene legede overalt på svalegangene. De løb ud og ind hos hinanden.

»Vi blev millionærer, når vi havde fødselsdag, for alle gav os skillinger. Det var det rene fræds,« fortæller Martha Abelsen.

Kun to familier i Nuuk havde fjernsyn, deriblandt familien Trolle i Blok P. Når der var børnefjernsyn, myldrede børn ind i lejligheden. Uden for lejlighedens vinduer placerede de sig i sneen med øjnene stift rettet mod fjernsynet. Inden børne-tv plejede Trolle-familiens hamster at lave en lille opvisning.

Danskerne, den tilkaldte arbejdskraft, boede i opgang 1 og 2.

»Det var ren apartheid, nærmest som i Sydafrika,« fortæller Martha Abelsen i filmen, hvor hun også husker, hvordan børnene ved juletid gik rundt fra dør til dør og sang salmer. Der var kamp om at synge for danskerne. For deres slik var anderledes, og de gav også penge.

I de første ti år af Blok P's levetid ønskede mange familier at flytte ind i det moderne vidunder. Efterhånden som nye boligblokke skød op, og Nuuk hastigt voksede fra en landsby med et par tusinde mennesker til en arktisk metropol, hvor folk fra nedlagte byer og hensygnende byer søgte hen, ændrede Blok P karakter.

Eigil Petersen fra lejlighed 218, fortæller: Der var et fantastisk sammenhold. Ingen læste dørene, de unge øvede akkorder og flikkede hjemmelavede forstærkere sammen, man værnedede om sit territorium.

»Men i slutningen af 70'erne blev Blok P slumagtig. Folk kom længere og længere væk fra hinanden. Der begyndte at være tyverier. Der kom for mange fremmede, så sammenholdet gled stille og roligt fra hinanden.«

Der blev for meget ballade. Der lugtede af tis. Der var for mange fester. Folk begyndte at male graffiti på væggen. Til sidst flyttede Eigil og hans familie ud af Blok P.

»Blok P stod for nye tider og blev et symbol på det kulturelle, som mine forældres generation fik med indførelsen af pengeøkonomi og vestlig levevis i Grønland,« siger Jan Hansen, som boede i Blok P i 1985. Han mener, at Blok P udviklede sig til et sted for folk, som »blev holdt udenfor, og som stadig føler sig holdt udenfor.«

Oline Steenholdt beklager, at Blok P aldrig blev vedligeholdt, og at den til sidst var sundhedsfarlig at leve i på grund af skimmelsvamp. Folk fik hudproblemer og astma.

Svend Møller fra lejlighed 401 har boet i 31 år i et enkelt værelse. Han mindes sammenholdet i Blok P, men til sidst flyttede folk hele tiden ud og ind. Der var altid larm. Man kunne høre folk skændes, men også et dejligt liv af mange mennesker og legende børn.

Blok P blev bygget i de bedste materialer med smukke trægulve og gode køkkener. Men entreen var lille til de mange store vinterfrakker. Og altanen små. Hvor skulle sælen flænses og rensdyret parteres? Mange brugte badeværelset. Så størknet blod stoppede afløbet. På altanernes tørresnore hang torsk til tørring. Sælskind blev udspændt på træammer, som der knap var plads til på de snævre altaner, som i forvejen rummede vasketøj og cykler.

»Blok P har oplevet det hele. Blok P er et sindbillede på Grønland. Da den blev smadret, var det en ofring, en rituel slagting.«

Rikke Diemer, grønlandsk kunstner og dokumentarist

OMKRING 500 mennesker skulle genhuses, da Blok P forsvandt fra Jordens overflade efter mange års debat om den boligblok, som efterhånden blev opfattet som Nuuks skamplet. Mange flyttede ud til det ny og smarte boligkvarter, Qinnorput, en slags mini New York med »skyskrabere« et godt stykke uden for byen. Pludselig blev der meget stille. Hvor var bylivet?

»Mange savner Blok P. Folk fik et hul i livet, da blokken blev revet ned, selvom mange også var klar over, at den var blevet for ringe. Der var ingen demonstrationer. Men da jeg viste min film, begyndte folk at græde. De havde tårer i øjnene, da bygningen faldt,« fortæller Rikke Diemer.

»Den store kasse afspejler alt, hvad der er sket i nyere tid i Grønland. Folk flyttede ind med store håb i 60'erne. Så kom den politiske bevidsthed i løbet af 70'erne og 80'erne. Pludselig syntes mange, at Blok P var noget lort, og folk begyndte at behandle den dårligt. De første valgte selv, at de gerne ville flytte ind. Men efterhånden blev folk, som ikke havde andre muligheder, flyttet ind. Så kom der et frit fald. De velfungerende familier flyttede andre steder hen i byen. Blok P har oplevet det hele. Blok P er et sindbillede på Grønland. Da den blev smadret, var det en ofring, en rituel slagting.«

Det tog måneder at pille den kæmpestore bygning fra hinanden. Det store nedrivningsarbejde begyndte i den lyse arktiske sommer. 19. oktober 2012 drog Blok P sit sidste suk.

Mange nuumitter kiggede bevæget til, da Frede Boje med sin kæmpestore maskine smadrede den sidste gigantiske betonvæg. Pludselig begyndte nogle af tilskuerne at skrigere. Andre græd. For efter at den tungeste betonmur havde fået den sidste omgang tærsk, væltede væggen pludselig ind over gravkoben, som blev begravet i murbrokker. Chokeret ilede folk til for at hjælpe den indespærrede mand. Efter adskillige timer og mange menneskers intense arbejde blev han gravet fri og hejst væk på en bære til den ventende ambulance. Frede Boje overlevede mirakuløst ulykken og blev rask, men måtte forinden igennem en operation af to halshvirvler.

I årevis har der verseret spøgelseshistorier i Blok P. Nogle handler om en lille hvid dame, som går igen. Andre har hørt kirkeklokker ringe midt om natten. En gammel dame var blevet stum, fordi hun havde spist en ravn. En beboer mødte engang et spøgelse, en mandsling med en stor sort hat midt om natten inde i lejligheden. »Sig mig engang, er det mig eller dig, der betaler husleje her?« sagde beboeren til spøgelse, som skyndsomt fortrak. Overtro har godt tag i de fleste grønlændere, og spøgelseshistorier kan alle fortælle.

Da Blok P's mættede mur væltede ned over manden i gravkoben, udbød Vittus Hansen: »Det var Blok P's sidste salut.«

Nordatlantens Brygge, København: BLOK P. Foto, tekst, lydinstallation, video. Kurator: Rikke Diemer. 16. november – 6. april 2014.

Blok P, dokumentarfilm instrueret af Rikke Diemer og Peter Jensen.

Italienske stemninger
dengang og nu

Fynbomalerne
&
Johanne Foss
21. sept. - 17. nov.

SOPHIENHOLM
Nybrovej 401 • Kgs. Lyngby • Tlf. 4588 4007

LÆRERE TIL LINJEFAGENE
>KUNST
>FOTOGRAFI
PR. 01.01.2014
1 ELLER 2 SEMESTRE EFTER AFTALE ANSØGNING INDEN 24.11.13 KRABBESHOLM HØJSKOLE
T: 97 52 02 27

På ARD i aften

KVINDEN I VINDUET

KRIMI. En kvinde forsvinder sporløst, og hendes ven er sikker på, at hun blev myrdet. Intet tyder dog på en forbrydelse. Med hjælp fra en ung politipraktikant finder kommissær Borowski frem til en dyrlæge, der måske har begået den perfekte forbrydelse? Se med og find ud af, om der skjuler sig en dybt forstyrret person bag dyrlægens venlige facade.

ARD
verdenstv.dk

TEKSTET PÅ DANSK
Danske undertekster fås hos: YouSee, Stofa, Wao og de fleste antenneforeninger.

Foto: ARD - Tatort Borowski